

НАСТАВНИЦТВО В РЕАЛІЗАЦІЇ ДУАЛЬНОГО ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ НА ВИРОБНИЦТВІ

Наталія Чернецова,

молодший науковий співробітник лабораторії зарубіжних систем професійної освіти і навчання Інституту професійної освіти Національної академії педагогічних наук України, м. Київ, Україна

<https://orcid.org/0009-0002-2932-284X>

Анотація. Висвітлено особливості розвитку інституту наставництва у забезпеченні професійної підготовки кваліфікованих робітників, підвищенні рівня їхньої готовності до роботи в сучасних виробничих умовах. Розкрито функції наставників, методи їх взаємодії зі здобувачами освіти в рамках реалізації програми дуального професійного навчання на виробництві, а також механізми налагодження відносин між закладами освіти та підприємствами.

Ключові слова: наставництво, професійна (професійно-технічна) освіта, дуальне професійне навчання, суб'єкти господарювання, здобувачі освіти.

MENTORING IN THE IMPLEMENTATION OF DUAL VOCATIONAL TRAINING AT WORK

Nataliia Chernetsova,

junior researcher Laboratory of foreign systems of vocational education and training of the Institute of Vocational Education of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine

Abstract. This article examines the peculiarities of the development of the mentoring institute in providing professional training for skilled workers to enhance their readiness to work in modern production conditions. The functions of mentors, methods of their interaction with students within the framework of the dual vocational training program, and mechanisms for establishing relationships between educational institutions and enterprises are revealed. The study focuses on the importance of mentoring in vocational education and its impact on students and business entities.

Keywords: mentoring, professional education, vocational training, business entities, students.

У забезпеченні належної якості професійної (професійно-технічної) освіти (далі – П(ПТ)О) важливе значення має інститут наставництва. Особлива його роль в реалізації дуального професійного навчання, що передбачає поєднання навчання осіб у закладах П(ПТ)О з навчанням на робочих місцях на підприємствах, в установах та організаціях (далі – суб'єкти господарювання) для набуття відповідної кваліфікації на основі договору про здобуття П(ПТ)О за дуальною формою (Верховна Рада

України, 2019а). З огляду на це, завданням дуальної форми здобуття П(ПТ)О є забезпечення її якості відповідно до вимог ринку праці та з урахуванням поточних і перспективних потреб суб'єктів господарювання усіх організаційно-правових форм і форм власності, а також розвитку державно-приватного партнерства у сфері П(ПТ)О.

Зауважимо, що практичні навички здобувачі освіти отримують прямо на робочому місці під керівництвом досвідчених наставників. Це дає змогу забезпечити ґрунтовніше розуміння ними професійних особливостей виробничих процесів, ефективнішу адаптацію до робочого місця й інтеграцію в трудовий колектив підприємства. Наставником може бути працівник суб'єкта господарювання, який має відповідну освіту, професійну кваліфікацію та інженерну посаду на підприємстві і здатний передавати набутий досвід і знання здобувачам освіти. Тому запровадження інституту наставництва на виробництві дає змогу суб'єктам господарювання досягати таких цілей: професійна адаптація та сприяння професійному розвитку здобувачів освіти, які потребують набуття досвіду практичної роботи, оволодіння професійними знаннями, вміннями і навичками відповідно до вимог професійного стандарту під керівництвом наставників.

Для успішного функціонування інституту наставництва важливо створити умови для безперервного професійного розвитку наставників та вдосконалення рівня їхньої педагогічної майстерності. Для цього розробляється спеціальна програма навчання наставників з урахуванням потреб підприємств, здобувачів освіти і вимог дуальної системи здобуття П(ПТ)О. Це допомагає їм зрозуміти актуальні потреби ринку праці, щоб адаптувати навчальні програми і методики дуального професійного навчання до вимог сучасного виробництва. У професійному розвитку наставників важливим є проведення тренінгів, семінарів, обмін педагогічним і виробничим досвідом, отримання консультацій від експертів. Програма передбачає оволодіння наставниками знаннями і вміннями, необхідними для організації практичних занять в умовах виробництва, а саме з питань: принципів і цілей дуальної системи професійного навчання; формування змісту навчання з урахуванням компетентнісного підходу; дотримання вимог професійного та освітнього стандартів; наукової організації праці; культури безпеки професійної діяльності; охорони праці, правил пожежної безпеки; сучасних методів і технологій навчання тощо.

У програмі відводиться час на вдосконалення практичних навичок виконання виробничих процесів, щоб згодом їх передавати здобувачам освіти. Це актуально тому, що наставники забезпечують керівництво навчально-виробничою практикою учнів та слухачів закладів П(ПТ)О відповідно до наказу МОН України від 30.05.2006 № 419 «Про затвердження Положення про організацію навчально-виробничого процесу у професійно-технічних навчальних закладах», зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 15.06.2006 № 711/2585. З огляду на це, актуалізується значущість модернізації навчально-матеріальної бази для організації дуального

професійного навчання на виробництві; забезпечення доступу здобувачів освіти до сучасного обладнання, інструментів, матеріалів. Відповідно, наставники мають застосовувати ефективні методи роботи з учнями, враховуючи індивідуальні особливості та потреби кожного здобувача П(ПТ)О. Вони мають допомагати їм зрозуміти теоретичні аспекти професії та розвинути практичні навички. Такі методи можуть містити демонстрацію виконання практичних вправ, індивідуальну та колективну роботу над проєктами тощо.

В організації дуального професійного навчання важливим є створення наставниками сприятливих умов для їхньої взаємодії зі здобувачами освіти й педагогічним персоналом закладів П(ПТ)О. Тому наставники мають уміти комунікувати, застосовувати методи діагностичного оцінювання результатів навчання, підтримки розвитку та стимулювання самостійності. Вони мають також уміти забезпечувати зворотний зв'язок зі здобувачами освіти щодо їхнього навчання та розвитку, вносити рекомендації щодо вдосконалення освітнього процесу. Такі механізми зворотного зв'язку можуть містити оцінювання якості роботи на практиці майбутніх фахівців, регулярні зустрічі або консультації, відповіді на запитання тощо. Важливо, щоб наставники відстежували успішність здобувачів освіти, систематично вели звітність про результати дуального професійного навчання і надавали її своєчасно закладам П(ПТ)О.

Для досягнення спільних цілей, зокрема забезпечення якості дуального професійного навчання не менш важливо розвивати мотивацію наставників і здобувачів освіти. З огляду на це, наставники мають виявляти інтерес до успіхів здобувачів освіти та допомагати їм розвивати власні навички і здібності. Для цього вони використовують різні методи мотивації, такі як похвала, підтримка, можливість залучення до вирішення суспільно-важливих завдань. Окрім того, наставники мають стимулювати студентів до творчого розвитку та допомагати їм у професійному самовизначенні, показувати перспективи побудови кар'єри та можливості професійного зростання в майбутньому.

У реалізації дуального професійного навчання для суб'єктів господарювання необхідною є підтримка державних і місцевих органів влади, приватного сектору, громадських організацій та інших соціальних партнерів. З огляду на це, розробляються спільні стратегії розвитку дуального професійного навчання, забезпечується координація дій щодо формування змісту П(ПТ)О, використання фінансових технологічних, людських ресурсів, створюються сприятливі умови для співробітництва між закладами П(ПТ)О та сторонами державно-приватного партнерства.

У міру того, як інститут наставництва розвивається та вдосконалюється, він продовжує сприяти реалізації дуального професійного навчання на виробництві. Це позитивно позначається на створенні ефективної системи навчання, яка може швидко реагувати на потреби ринку праці та забезпечувати підготовку висококваліфікованих фахівців. Отже,

інститут наставництва відіграє важливу роль у забезпеченні якісної професійної підготовки майбутніх фахівців, оскільки уможлиблює гнучкість та інноваційність процесу дуального професійного навчання, адаптуючи його до специфіки діяльності підприємств, динамічних техніко-технологічних змін у промисловості; сприяє ефективній передачі наставниками знань і практичного досвіду здобувачам освіти, допомагаючи їм розвивати професійні вміння та навички, затребувані сучасним ринком праці.

Список посилань

Верховна Рада України. (2018, 19 вересня). *Концепція підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти*: розпорядження Кабінету Міністрів України, № 660-р. <https://zakon.rada.gov.ua/lans/show/660-2018-p#n9>.

Верховна Рада України. (2019а, 12 грудня). *Про затвердження Положення про дуальну форму здобуття професійної (професійно-технічної) освіти*: Наказ МОН України, № 1551. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0193-20#Text>.

Верховна Рада України. (2019б, 12 липня). *Концепція реалізації державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти «Сучасна професійна (професійно-технічна) освіта» на період до 2027 року*: Розпорядження Кабінету Міністрів України, № 419-р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/419-2019-%D1%80#Text>.

Верховна Рада України. (2020, 1 липня). *Про затвердження Порядку заміни приватного партнера за договором, укладеним у рамках державно-приватного партнерства*: Постанова Кабінету міністрів України, № 298 від 26.04.2017р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/541-2020-%D0%BF#Text>.

Герлянд, Т. М., Дрозіч, І. А., Кулалаєва, Н. В., Романова, Г. М., & Шимановський, М. М. (2019). *Організація дуальної форми навчання у закладах професійної (професійно-технічної) освіти: практичний посібник*. Житомир: «Полісся».

Кулалаєва, Н. (2018). SWOT-аналіз упровадження елементів дуальної форми навчання в професійну підготовку майбутніх кваліфікованих робітників. *Професійна педагогіка*, 1(15), 54-60. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvipto_2018_15_10

Міністерство освіти і науки України. (2006). *Про затвердження Положення про організацію навчально-виробничого процесу у професійно-технічних навчальних закладах*. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0711-06#Text>